

BIEDEN DE PLANNEN VAN HET KABINET HOOP?

Over *Hoop, lef en trots*, het akkoord op hoofdlijnen dat vorige maand na maanden onderhandelen werd gepresenteerd door PVV, VVD, NSC en BBB, zijn de meningen verdeeld. Welke onderdelen in de plannen zijn hoopvol en welke juist helemaal niet? Een gesprek met een abt, een transitiedeskundige en een rabbijn.

TEKST GRECO IDEMA

Op de avond van 22 november 2023 voelde abt **Denis Hendrickx** grote verslagenheid bij de uitslag van de verkiezingen: “Verslagenheid als diepe en neerslachtige stemming en als bittere politieke realiteit. Maar verkiezingen gaan er altijd over in wat voor samenleving, land, wij willen leven. Wat dat betreft past een respecteren van een uitslag van een democratisch gebeuren. Maar dat laat onverlet dat je het zeer moeilijk kunt hebben met een definitieve uitkomst.”

GEMEENSCHAPPELIJK HUIS

Hendrickx vindt dat op een aantal belangrijke onderwerpen veel is ingeleverd en er vooral reden tot zorg is en minder tot hoop: “Van de vier toekomstige regeringspartijen zijn er twee afkomstig uit de christendemocratische hoek. Dan denk je dat zij met hun belangrijke normen en waarden in ieder geval wel oog en oor zullen hebben voor

een aantal wezenlijke maatschappelijke problemen. Wat jammer dat zo nadrukkelijk vergeten is wat paus Franciscus in *Laudato Si'* noemt: ‘de wereld als ons gemeenschappelijke huis’. Op dat gebied is wel heel veel ingeleverd. Ontwikkelingshulp en milieutransitie zijn zwaar gehavend uit de strijd gekomen. Men kiest voor ‘het strengste asielpakket ooit’. Niemand zal ontkennen dat er allerlei problemen zijn met het opvangen van vluchtelingen, maar zou interne reorganisatie al niet heel veel problemen kunnen oplossen? Nu krijgen zij die gewoonweg niet anders kunnen dan een nieuw onderkomen zoeken, de rekening gepresenteerd. Het woningprobleem is niet opgelost als we vluchtelingen langer laten wachten. Het valt mij op dat ruim de helft van mijn landgenoten heeft aangegeven blij te zijn met het coalitieakkoord, maar tegelijkertijd aangeeft dat de uitvoering niet zeker is. De

afspraken staan vol met toch nogal wat kreterig geformuleerde beleidsuitgangspunten, niet ontdaan van enig populisme en sterke nationalistische tendensen. Natuurlijk gaat het om een goed bouwwerk om de samenleving inhoud en vorm te geven, maar wat jammer dat zo nadrukkelijk vergeten wordt dat het toch ook zou moeten gaan om het scheppen van een gemeenschappelijk huis voor een wereldsamenleving.”

ANDER FUNDAMENT

Transitiedeskundige **Angela Stoof** ziet hoopgevende én zorgen barendende plannen: “Als ik me verplaats in het perspectief van PVV, VVD, NSC en BBB, dekt de titel *Hoop, lef en trots* zeker de lading. Deze partijen doen hun uiterste best om te laten zien hoe trots ze zijn op Nederlandse boeren, vissers, zorgprofessionals, politieagenten en werkenden in het algemeen. Aan hen willen zij hoop bieden: het leven wordt beter vanaf

Beeld ANP

nu. Dat willen ze doen met lef, door maatregelen te treffen waar eerder, volgens hen, geen politieke moed voor was: hard asielbeleid, de regie terugpakken ten opzichte van de EU, stevige inzet van de politie en bestuurlijke hervorming. Maar er zijn uiteraard ook andere perspectieven op dit akkoord. Als transitiepsychologe houd ik mij bezig met de grote maatschappelijke transities van onze tijd, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, zorg, onderwijs en democratie. Ik schrijf erover in mijn nieuwe boek *Perspectief*. Vanuit dat gezichtspunt bevat het akkoord enkele maatregelen die hoopgevend zijn. Zo wil men ecosysteemdiensten belonen, investeren in het openbaar vervoer in het landelijk gebied, het vervoer van dieren over lange afstanden beëindigen, en mensen met een laag of middeninkomen ondersteunen bij de energietransitie. Tegelijkertijd zijn er ook aspecten die mij zorgen baren. Het onderliggende motief in het akkoord is bedreiging. Men spreekt van 'ernstige bedreigingen voor de veiligheid van onze samenleving en de stabiliteit van de democratische rechtsorde'. Tegen deze achtergrond kiezen de partijen voor maatregelen die in het teken staan van hekken plaatsen en muren optrekken. Zorgwekkend is dat dit ons internationaal isoleert, terwijl diverse transities een mondiale aanpak behoeven. Mijn grootste zorg is echter het motief van bedreiging zelf. Vanuit zo'n motief kán er geen vruchtbare politieke visie groeien, maar slechts angst, polarisatie en haat. Dit motief vermenigvuldigt zich nu: vooral 'linkse' mensen en politici voelen zich op hun beurt bedreigd door dit akkoord. De opgave is om een ander fundament te vinden, waaruit werkelijke hoop en visie kunnen groeien."

GEDACHTEGOED

Rabbin **Lody van de Kamp** voelt weinig hoop en trots als hij aan het hoofdlijnenakkoord denkt: "Al

tijdens de verkiezingen vestigde een grote meerderheid van het kiesvolk de hoop op deze fracties. Alsof er buiten hun discriminerende en uitsluitende gedachtegoed binnen onze democratie geen hoop meer is te behalen. Om een stem te geven aan én die radicaal-rechtse of zo u wilt extreemrechtse beweging PVV én hen die hiermee een coalitie willen vormen, heb je inderdaad ook lef nodig. Want men plaatst zichzelf met die stem wel buiten de beschaafde intermenselijke verhoudingen waar onze samenleving voor staat en welke ze zo hard nodig heeft. En die trots? Die hoort erbij om daarmee het schaamtegevoel te maskeren dat een weldenkend mens ontegenzeggelijk zal voelen, wanneer deze politieke keuzes maakt die tot en met de meest recente geschiedenis afschuwelijke inhumane gevolgen hebben gehad. Natuurlijk is het heel verleidelijk naar pluspunten te kijken die ons worden aangeboden. Er wordt flink ingezet op betaalde arbeid voor iedereen. Er zal sprake zijn van een lastenverlichting voor de werkende klasse binnen de middeninkomens en de ondernemers. Het woordje hoop zou ik bijna geneigd zijn hiervoor te gebruiken. En misschien ook voor het stimuleren van de woningbouw in een land waar er zo een groot tekort is aan betaalbare woningen. Maar dan kan ik en mag ik niet anders dan alle hoop, lef of trots laten varen voor deze coalitie vanwege het afschuwelijke gedachtegoed dat al jaren door de hoofden van de aanjagers van die ene partij giert: het uitsluiten van al die burgers die onderdeel uitmaken van de diversiteit van onze samenleving en die sinds jaar en dag als 'niet gewenst' worden verklaard. Ik voel geen hoop, geen lef en al helemaal geen trots voor dat deel van onze samenleving dat hier voor gekozen heeft. Wel zijn de juiste woorden: hopeloos, laf en heel veel schaamte, mocht dit voor de komende jaren onze regering worden."

'Het onderliggende motief in het akkoord is bedreiging'

Angela Stoof

Angela Stoof is transitiepsychologe met een achtergrond in cognitieve psychologie, informatiekunde en theologie.

Beeld Bart van Dieken

Denis Hendrickx o.praem. is sinds januari 2013 abt van de Abdij van Berne (norbertijnen) in het Brabantse Heeswijk-Dinther.

Beeld Ramon Mangold

Lody van de Kamp is rabbijn, schrijver en zakenman en lid van het CDA. Hij zat voor deze partij lange tijd in de Amsterdamse politiek.

Beeld Enis Odaci